

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Disputatæ Dicuntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum angeli simul multa cognoscant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

tellectum uidens alterius angeli uidet eius cogitationem.

¶ 3 Præ. Species quæ sunt in intellectu, cum sint intelligibiles actu, sunt magis intelligibiles, quam formæ in rebus materialibus existentes, quæ sunt intelligibiles in potètia tantum: sed angeli per formas quas apud se habent, intelligunt rerum materialium formas. ergo multo fortius intelligunt formas existentes in intellectu nostro, & sic cognoscunt cogitationes nostras.

¶ 4 Præ. Cognitio hominis numquã est sine phantasmate: sed angeli cognoscunt phantasmata, quæ sunt in nra imaginatione. unde Aug. dicit 12. sup Gen. ad literam, qd spirituales corporaliu similitudines in aio nostro innotescunt spiritib. & in imidis. ergo angeli cogitationes nras cognoscunt.

¶ 5 Præ. Angelus per formas quas apud se habet, cognoscit quicquid potest per eas facere: sed ipse potest imprimere in intellectum nostrum illuminando & purgãdo nos: ergo multo fortius potest cogitationes nostras cognoscere.

¶ 6 Præ. Aug. dicit in lib. de Diuinationib. dæmonum, quod dæmoues aliquando hominum dispositiones non solum uoce prolaras, uerum et cogitatione conceptas, dum ex anima exprimuntur in corpore tota facilitate perdiscunt, sed nõ est ali qua cogitatio quæ motum aliquem nõ relinquat in corpore, ergo omnes cogitationes nostras dæmones, & multo amplius angeli sãcti cognoscunt.

¶ 7 Præ. Origen. super illud ad Rom. 2. Et inter te cogitationu accusantiu aut defendentiu, dicit, quod intelligendum est de cogitationib. quæ prifuerunt, quarum quedam signacula in cogitantibus remanserunt. ergo ex cogitatione qualibet signum aliqd in anima relinquitur. sed hoc signum non pot esse angelo ignotum: quia totam aiam uidet: ergo angeli cogitationes nras cognoscunt.

¶ 8 Præ. Angeli in causis cognoscunt effectus: sed notitia procedit a mente, ut Aug. dicit 9. de Tri. & ex notitia habituali procedit notitia actualis. ergo cum angeli mentem nostram cognoscant, cognoscunt nostram notitiam, & cogitationem actualẽ.

¶ 9 Præ. Hier. 17. prauum est cor hominis, quis cognoscer illud; ego Dominus. ergo solius Dei secreta cordium est scire.

¶ 10 Præ. In Pl. 7. dñ. Scrutans corda & renes Deus, & ita uidetur hoc esse solius Dei proprium.

RESPON. Dicendum, quod angeli cogitationes hominum per se, & directe intueri non possunt. Ad hoc enim quod mens actu aliquid cogitet, requiritur intentio uolentis, qua mens conuertatur in actu ad speciem, quam habet, ut patet per Au. in lib. de Trin. motus autem uoluntatis alterius non potest angelo notus esse naturali cognitione: quia angelus naturaliter cognoscit per formas sibi inditas, quæ sunt similitudines rerum in natura existentium. motus autem uoluntatis non habet dependentiam, nec connexionem ad aliquam causam naturalem: sed solum ad causam diuinam, quæ in uoluntate sola imprimere pot. unde motus uoluntatis, & cordis cogitatio non pot cognosci in aliquibus similitudinibus rerum naturalium: sed solum in essentia diuina, quæ in uoluntatem imprimat, & sic angeli cognoscere non possunt cogitationes cordium directe, nisi in uerbo eis reuelentur: sed per accidens pnt cognoscere cogitationẽ cordis quæq. & hoc dupliciter. uno modo in quantum ex cogitatione actuali resultat aliq. motus i corpore dñ ali quis gaudio uel tristitia afficit ex his, quæ cogitat.

A & sic cor quodammodo mouetur: per hunc enim modum etiam medici quadoque possunt passionem cordis cognoscere. Alio modo in quantum ex actuali cogitatione aliquis meretur uel demeretur, & sic mutatur quodammodo status agẽtis, uel cogitantis in bonum uel in malũ, & hæc dispositionem mutationũ angeli cognoscunt: sed tñ ex hoc non cognoscit cogitatio nisi in gñali. Ex multis. n. & diuersis cogitationib. eodem modo aliquis meretur uel demeretur, gaudet uel tristatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod purgatio illa, de qua loquitur Dion. non est intelligenda ab impuritate peccati: sed ab ignorantia.

AD II. Dicendum, qd ex vna spẽ q̃ intellectus penes se hẽt, in diuersas cogitationes prodit: sicut per speciem hois varia de hoie possumus cogitare. unde & si angeli uideant intellectum nostrum figurari per speciem hominis, non sequitur quod cogitationem cordis determinate cognoscant.

AD III. Dicendum, qd nõ oia actu cogitamus, quorum species apud nos habemus, cum quadoque species sint in nobis in habitu tñ. vñ ex hoc quod species nostri intellectus uidentur ab angelo, non sequitur, quod cogitatio cognoscatur.

AD IIII. Dicendum, quod ex eisdem phantasmatis, ratio nostra in diuersa tendit cogitando. Et ideo etiam phantasmatis cognitis quib. anima intendit, non sequitur quod cogitatio cognoscatur. unde & ibidem Aug. subdit. Si dæmones internam uirtutum speciem possent in hominibus, cernerent, non tentarent.

AD V. Dicendum, qd ex actione angeli efficiuntur potentes ad aliquid cogitandum: sed ad hoc quod in actu cogitationis prodeamus, requiritur intentio uoluntatis, quæ nullo modo ab angelo dependet. unde quamuis angeli possint cognoscere uirtutem intellectus nostri, scilicet qua possumus intelligibilia speculari; non tamen sequitur quod actuales cogitationes cognoscant.

AD VI. Dicendum, quod motus corporis, qd est in passionibus anime, non sequitur quamlibet cogitationem: sed tantum practicam. Cum enim aliquid speculative consideramus hoc nõ nos habemus ad considerata, ac si essemus in picturis considerantes, ut dñ in 3. de Anima. Et tamen qñ etiam motus corporales sequuntur motus illi, non indicant cogitationem, nisi in generali, ut dictum est.

AD VII. Dicendum, quod signacula illa nihil sunt aliud, quam merita & demerita, per quæ cogitatio non nisi generaliter cognoscitur.

AD VIII. Dicendum, qd quamuis mens & notitia habitualis cognoscatur ab angelo, non tamen sequitur quod cogitatio actualis, quia ex una habituali notitia, multe considerationes actuales progrediuntur.

ARTICVLVS XIII. Vtrum Angeli simul multa cognoscant.

QVARTODECIMO queritur, vtrum angeli simul multa cognoscant. Et uidetur quod sic, quia, ut dicit Aug. 15. de Tri. In patria omnem scientiam nostram simul uno conspectu uidebimus: sed hoc modo uident nunc angeli, sicut nos uidebimus in patria. ergo & nũc angeli simul multa actu cognoscunt.

¶ 1 Præ. Angelus intelligit hoĩem nõ esse lapidẽ: sed quicunq. hoc intelligit, simul intelligit hominẽ & lapidẽ. ergo angelus simul multa intelligit.

¶ 2 Præ. Intellectus angeli est fortior, q̃ sensus cõis: sed sensus cõis simul multa apprehendit, quia numerus.

Quæst. dñs. Tho. XX 3 rus

Cap. in pñ. tom. 3.

Ca. 5. m. 1. tom. 3.

1. l. in pñ. m. 1. ad h. param. tom. 3.

ca. 2. m. 1. tom. 3.

de Tri. ca. 15. m. 1. tom. 3.

de Tri. ca. 15. m. 1. tom. 3.

1. l. 1. m. 1. tom. 3.

1. l. de Tri. ca. 17. circa pñ. tom. 3.

Ca. 14. m. 1. tom. 3.

1. q. 58. a. 5. Ca. 16. a. m. 1. tom. 3.

potentia omnes simul esse possunt in intellectu, & similiter in actu incompleto, qui est medius inter potentiam & actum perfectum, & hoc est spēs esse in habitu, qui est medius inter potentiam & operationem, sed in actu perfecto plurimum specierum intellectus simul esse non potest. Ad hoc autem, quod actu intelligat, oportet, quod sit in actu perfecto illius speciei secundum quam intelligit: & ideo impossibile est, quod simul & semel secundum diversas formas actu intelligat. Omnia igitur diversa, quæ diversis formis intelligit, non potest simul intelligere. Illa vero, quæ intelligit per eadem formam, simul intelligit, unde omnia, quæ intelligit per unam verbi essentiam, simul intelligit, ea vero, quæ intelligit per formas innatas, quæ sunt multe, non simul intelligit si diversis formis intelligat: quilibet enim angelus per eandem formam multa intelligit, ad minus omnia singularia unius speciei per unam spēs formam. Superiores vero angeli plura possunt unam spēs intelligere, quam inferiores: unde magis possunt simul multa intelligere. Sciendum tamen quod aliud est unum quodam modo, & alio modo multalicet continuum est unum in actu, & multa in potentia. Et in hōi si intellectus vel sensus ferat ut est unum, simul videtur si autem ut est multa, quod est considerare unamquamque partem secundum se, non sic potest totum simul videri, & sic etiam intellectus quando considerat propositionem, considerat multa, ut unum, & ideo in quantum sunt unum, simul intelliguntur, dum intelligitur una propositio, quæ ex eis constat: sed in quantum sunt multa, non possunt simul intelligi, ut si intellectus simul conuertat se ad rationes singulorum secundum se inuicem. Unde phil. dicit in 6. Metaph. dico autem simul & separatum intelligere affirmationem & negationem, quasi non deinde, sed unum quid sit. Non enim simul intelliguntur in quantum habent ordinem distinctionis ad inuicem: sed in quantum uniantur in una propositione.

Ad primum ergo dicendum, quod in loquitur de cognitione beata, quæ cognoscimus oīa in uerbo.

Ad ii. dicendum, quod angelus cognoscendo hominem non esse lapidem, cognoscit multa ut unum ut ex dictis patet.

Et similiter dicendum est ad tertium.

Ad iiii. dicendum, quod ex natura mentis angelice est quod per unam formam possit multa intelligere, & sic cum uoluerit eouertēdo se ad illā spēm, omnia quæ per illam spēm cognoscit, simul intelligere potest.

Ad v. dicendum, quod nihil intellectus est in intellectu: sed aliquid eius quod intelligitur, est in intellectu, & sic non est eadem ratio intelligendi, simul multa ab uno intellectu, & intelligendi unum simul a multis intellectibus.

Ad vi. dicendum, sicut Aug. exponit seipsum in 15. de Tri. hoc quod dixerat in 10. li. quod mens nostra semper sui meminit, semper se intelligit, semper se uult, ad interiorē memoriam est referendum: unde anima nostra non semper actualiter se intelligit, sed mens angeli semper se actualiter intelligit: quod ideo contingit, quia mens angeli intelligit se per essentiam suam, quia semper informatur: mens autem nostra forte intelligit quodammodo per intentionem: nec tamē cum mens angeli quodammodo se intelligit, & aliquid aliud, intelligit simul multa nisi ut unum, quod sic patet. Si enim aliqua duo ita se hēant quod unum sit ratio intelligendi aliud, unum eorum erit quasi formale, & aliud quasi materiale, & sic illa duo sunt unum in-

A telligibile, cum ex forma & materia unum constituitur. unde intellectus quando intelligit aliquid per alterum, intelligit unum tantum intelligibile, sicut patet in uisu: lumen enim est quo uidetur color, unde se habet ad colorē quasi formale, & sic color & lumen sunt unum tantum uisibile & dicitur a uisu uidentur, esse uia autem angeli est ratio cognoscendi omne quod cognoscit, quamuis non perfecte, propter quod formis superadditis indiget, cognoscit. nōia per modum substantie sue, ut dicitur in li. de Causis, & secundum propriam uirtutem & naturam, ut dicit Dion. 7. c. de diu. nom. unde cum intelligit se & illa, non intelligit simul multa nisi ut unum.

B Ad vii. dicendum, quod scientia nominat habitum, intelligere uero actum. Formæ autem possunt esse simul plures in intellectu ut in habitu, non autem ut in actu perfecto, ut ex prædictis patet, & ideo contingit simul multa scire, nō simul multa intelligere.

C Ad viii. dicendum, quod formæ illæ non sunt i acre nisi ut in fieri, sunt. n. in eo ut in medio deferente.

D Ad ix. dicendum, quod species multe sunt simul in intellectu angelici: sed non ut in actu perfecto.

E Ad x. dicendum, quod sicut omnia sunt intelligibilia, ita simul intelliguntur in quantum sunt intelligibilia, & hoc est dū ipsa intelligibilia intelligit.

F Ad xi. dicendum, quod essentia diuina est ratio omnium formarum concreatarum angelo, cum ex ea uelut exemplare deriuatur, non autem una forma est ratio alterius, & ideo non est simile.

G Ad xii. dicendum, quod illa operatio per se cadit sub tem pore, quæ expectat aliquid in futurum ad hoc, quod eius species compleatur, sicut patet in motu, qui non habet speciem completam donec ad terminum perducatur. non enim est idem spēs motus ad medium, & ad terminum: operationes uero quæ statim habet speciem suam completam, non mensurantur tempore, nisi per accidens, sicut intelligere sentire & huiusmodi, unde phil. dicit in 10. Eth. quod delectari non est in tempore: tamē in tempore possunt esse tales operationes in quantum motui coniunguntur in natura temporis subiecta existentes, quæ est natura corporea generabilis, & corruptibilis, quæ ut organo potentia sensitua utuntur, a quibus noster intellectus accipit, unde patet quod ipsum intelligere angelici, neque per se, neque per accidens cadit sub tpe, unde in una eius operatione qua intelligit unum intelligibile, non est prius & posterius, sed hoc non prohibet quin plures operationes possint esse ordinate prius & posterius.

H Ad xiii. dicendum, quod non est tota ratio quare intellectus possibilis noster non possit simul plura intelligere, quod obiectio tangit, sicut quod supra dictum est.

I Ad xiiii. dicendum, quod formæ accidentales, non contrariæ possunt esse simul in eodem subiecto, si potentias respiciunt diuersas, non autem si sint unius generis eandem potentiam respicientes, sicut patet de triangulo & quadrato.

K Ad xv. dicendum, quod musica & Grammatica cum sint habitus, non sunt actus compleri: sed formæ quædam mediæ inter potentiam & actum.

L Ad xvi. dicendum, quod intelligēs & intellectum in actu sunt unum quodammodo, unde quæ aliquis intelligit se intelligere aliquid, intelligit multa ut unum.

M Ad xvii. dicendum, quod intellectus angeli nō si militer se hēt ad omnes formas quas penes se hēt, quia quandoque est in actu perfecto unius formæ & non aliarum, & hoc est per uoluntatem quæ re ducit intellectum de tali potentia in actum. unū ē

4. super 22-
ne. 2. 32-11
prim. 10. 3.
in arg. 4.

Aug. dicit, quod cum uoluerit intelligit, ut patet F in auctoritate prius inducta.

AD PRIMVM uero quod in contrarium obij- citur, dicendum, quod unum tantum contingit si- mul intelligere, ut unum & per vnã formã, nihil tamen prohibet multa, ut unum simul in- telligi uel per vnã formã.

AD SECUNDVM Dicendum, quod quantitas vir- tualis attenditur secundum comparationem uir- tutis ad obiecta, unde sicut corpus per quantitatẽ dimensionem potest ex diuersis suis partibus diuer- sa tangere, ita & uirtus potest diuersis applicari se- cundum diuersas comparationes ad diuersa, dum modo sit perfecta uirtus in actu, sicut ignis simul undique calefacit diuersa corpora. Et ita et intelle- ctus perfectus p̄ formã potest simul ferri in diuersa, ad que extendit se representatio illius formã, & erit multa intentione ex parte eius in quod fertur in- tellectus, sed una ex unitate intellectus & formã.

AD TERTIVM Dicendum quod intelligit si- mul multa ad que intelligenda requiritur, quod diuersis formis figuratur.

AD QUARTVM Dicendum, quod rationes idea- les non differunt, nisi per habitudines diuersas, vn- de omnes sunt vnũ per essentiam, quod nõ est de formis concretis angelo.

AD QUINTVM Dicendum, quod cum dicitur quod uirtus nõ excedit substantiam, nõ est sic in- telligendum quod nihil conueniat uirtuti, quod non conueniat substantiã: sed quod efficacia uir- tutis est secundum modum substantiã, ut si sub- stantia est materialis, & uirtus materialiter agit.

AD SEXTVM Dicendum, quod quanto aliquid est simplicius, tanto uirtute ad plura se extendit: sed quantitate diuina dimensiuã ad pauciora, & sic extẽsio dimensionis quantitatis ad multa indicat composi- tionem, extẽsio uero uirtutis indicat simplicitatẽ.

ARTICVLVS XV.

Utrum Angeli cognoscant res discurrendo de uno in aliud.

1. p. q. 58. ar. 3.

DECIMO QUINTO queritur, utrum angeli cognoscant res discurrendo de uno in aliud. Et uidetur quod sic, quicquid enim cognoscit vnũ per alterum, cognoscit discurrendo: sed an- geli cognoscunt unum per aliud, dum creaturas in uerbo intuent, ergo cognoscunt res discurrendo.

Ar. 13. & 14. huius quest.

¶ 2 Præt. Sicuti nos scimus quãdam, & quãdam ignoramus, ita etiam angeli ut ex prædictis patet: sed nos ex notis possumus in ignora deuenire. cũ igitur angeli sint altiores intellectus quam nos, uideatur quod ipsi possint ex his quã sciunt in cognitionem ignoratorum deuenire, hoc autem est discurrere, ergo ipsi de uno in aliud discurrunt.

p. 4. a med.

¶ 3 Præt. In operatione intellectus non potest atẽ diuersus motus, nisi secundum quod discurret de uno in aliud: sed angeli intelligendo mouent, ut dicit Dion. 4. ca. de Diu. nomi. qd angeli mouent, circa bonũ & pulchrũ circulariter, obliq; & recte, sicut & animã, ergo sicut animẽ discurrunt intel- ligendo, ita & angeli.

Ca. 5. tom. 3.

¶ 4 Præt. Sicut dicit Aug. in li. de Diuinatione dæ- monum, dæmones cognoscunt cordium cogita- tiones ex motibus qui in corpore apparent. hoc autem est de uno in alterum discurrere, ergo dæ- mones cognoscunt res discurrentes de uno in al- liud, & eadem ratione angeli. cum eadem sit cog- nitio in utrisque naturalis.

Dion. paulo sine mediõ sonne nãe p̄ cap. 7.

¶ 5 Præt. Maximus dicit in expositione 7. c. de Di- u. nomi. quod atq; nostrã more angelorum mul-

ta in unũ cõuoluunt: sed cõuoluerẽ multã in unũ, est p̄ collationẽ, ergo angeli cõferẽdo cognoscunt. ¶ 6 Præt. Angeli cognoscunt causã & effectus na- turales ita p̄fecte, sicut & nos; sed nos in causis uide- mus effectus, & in effectibus uideamus causã, ergo & angeli, & ita sicut nos cõferimus, cõferunt & ipsi. ¶ 7 Præt. Omnis cognitio per experientiam ac- cepta, est cognitio collatiua, quia ex experientia & ex singularib; memorijs multis vnã communẽ acceptio sumitur, ut dicit in 1. Metã. sed dæmones per experientiam longi temporis multa cognos- cunt de naturalibus, ut dicit Aug. in lib. de Diu- nationibus dæmonum, & in 12. super Gen. ad lte- ram, ergo in eis est cognitio collatiua.

SED CONTRA, Omnis discursus uel est er- roneus uel alius ad particularia, uel a particularibus ad uniuersalia, quod omnis rō reducitur ad syllogis- mum & inductionem, sed sicut dicit Dion. 7. c. de Diu. nis nominibus, angeli neque a diffinitibus, sensibus congregant diuinã cognitionem, neque ab aliquo communi ad ista particularia mul- aguntur, ergo in eis nõ est aliquis discursus.

¶ 2 Præt. Secundum hoc hõ rōnalis d̄, q̄ inquir- endo discurret: sed angelus non dicitur rōnalis, sed intellectualis, ut patet per Dio. 4. c. Cælest. He- rar. ergo angeli non cognoscunt discurrendo.

¶ 3 Præt. Ut dicitur in li. de Spiritu & Anima, ratiocinatio est rationis inquisitio, sed in angelis nõ est rō, quia ratio ponitur in definitione etiam in- cut proprium eius, ut patet in eodem lib. ergo an- gelus non ratiocinatur, & sic non discurret.

¶ 4 Præt. In eodem lib. dicitur quod diuinitas est uisibilium rationes cognoscere & inuisibilium inue- stigare. Primum autem est hominis ingenium habet sensus, ergo & secundum, & sicut non uideat angelo conuenire, qui non habet sensus.

¶ 5 Præt. Comment. Maximus dicit in 7. c. de Diu. nis nominibus, quod angeli non circumuectur ca existentium uarietatem, sicut & nostrã animã, sed secundum hoc anime circuire dicuntur rati- existentium uarietatem, quod de uno in aliud dis- scurrunt, ergo &c.

RESPON. Dicendum, quod discurrere proprie dicitur ex uno in cognitionem alterius deuenire. Dicitur autem cognoscere aliquid in aliquo, & aliquid ex aliquo quando enim aliquid in aliquo cognoscitur, uno motu fertur cognoscens in utrumque, sicut patet quãdo aliquid cognoscitur in aliquo, ut in forma cognoscibili, & talis cognitio non est dis- scursiua, nec differt quantum ad hoc, utrum aliqd uideat in propria specie, uel in specie aliena; uisus enim non d̄ conferre neq; uideo lapidẽ p̄ speciem a lapide acceptã, neque uideo lapidẽ per speciem spẽm in speculo resultantẽ: sed tũc d̄ aliqd ex ali- quo cognosci, qd nõ est idẽ motus in utrumque, sed primo mouet intellectus in unũ, & ex hoc mo- uetur in aliud, unde hic est qdam discursus, sicut patet in demonstrationib; Primõ n. intellectus tra- tur in principia tñ, & secundario fert per p̄ncipi- pia in cõclusiones. Intellectus autẽ angeli a sua crea- tione per formas innatas est perfectus respectu notitius cognitionis naturalis, ad q̄ se extendit uirtus intellectiua. Sicut & materia cælestiũ corporũ nota- taliter est p̄fecta, uel terminata p̄ formã, ita q̄ nota- remanet i potentia ad aliã formã, & p̄ hoc d̄ illa de Causis, qd intelligentia est plena forma, non effert plena, nisi tota sua potentia p̄ formas illas ter- minaret. vñ nihil eorũ, q̄ naturaliter cognoscere potest, est ei ignotũ: sed intellectus n̄ participans dicitur